

Cet, 24-10-2024, 21:49:20

Potpore

Svoju članarinu ili potporu za Portal HKV-a možete uplatiti i skeniranjem koda.

Otvorite svoje mobilno bankarstvo i skenirajte kod. Unesite željeni novčani iznos. U opisu plaćanja navedite je li riječ o članarini ili donaciji za Portal HKV-a.

Komentirajte

Telefon

Radi dogovora o prilozima, Portal je moguće kontaktirati putem Davora Dijanovića, radnim danom od 17 do 19 sati na broj +385-95-909-7746.

AKT

AKT d.o.o.
knjigovodstvo
i porezne
usluge

01/370-8106
akt@zg.t-com.hr
Sokolska 37
Zagreb

Poveznice

M. Erceg: Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima (1)

Objavljeno: 29. srpnja 2024.

2 komentara

Nizanka u deset nastavaka predstavlja djelovanje katoličke novinarke i intelektualke Smiljane Rendić (1926. – 1994.) u razdoblju dramatičnih promjena u Katoličkoj Crkvi i hrvatskom društvu u 20. stoljeću. Premda priznata i cijenjena kao novinarka, vatkanička, prevoditeljica, judaistkinja i književnica, tijekom svojih triju desetljeća javnoga angažmana – ponajprije preko „Glasa Koncila“ – iskusila je političke progone, ali i nerazumijevanje unutarcrkvenih struktura. U svojem je javnom poslanju često bila jedini ženski glas u kleričkim krugovima.

Učiteljica novinarstva i supokretačica prvoga nerežimskoga lista u komunističkoj Jugoslaviji

Jesen je 1963. Do zagrebačkoga Kaptola došli su i prvi vjetrovi blage političke liberalizacije i popuštanja totalitarnoga pritsika jugoslavenskoga režima nad Katoličkom Crkvom. Uz Josipa Broza Tita kao nedodirljiva vladara komunističke Jugoslavije, na čelu sigurnosnoga sustava tada je još uvijek bio zloglasni Aleksandar Ranković. No u Crkvi se od 1962. događalo prijelomno zborovanje – Drugi vatkanski koncil. Ta je promjena svoj odjek morala imati i među hrvatskim vjernicima, i to unatoč svim zaprjekama koje je komunistički režim na polju medijskoga djelovanja stavljao pred Crkvu.

Dalekovidna odluka zagrebačkoga nadbiskupa Franje Šepera

Nakon što je uza samo otvaranje Koncila u listopadu 1962. kratkotrajan, ali i siguran uspjeh među čitateljstvom polučio bilten „Glas s Koncila“, koji su ciklostilom umnažali franjevcii s Kaptola, zagrebački je nadbiskup Franjo Šeper u rujnu 1963. odlučio nastaviti taj medijski projekt te od koncilskoga biltena pokrenuti prave katoličke novine. U nazivu novih novina ispušteno je slovo „s“, a u podnaslovu je sažeto i njihovo poslanje – „Novo lice Crkve“.

Ne računajući nekoliko poslijeratnih vjesnika i glasnika, pokretanje „Glasa Koncila“ imalo je eponhalno značenje za Crkvu. Nakon 1945. nacionalizirane su crkvene tiskare, a pod izlikom poratnih nestaćica papira obustavljeni su katolički listovi koji su djelovali u razdoblju prije Drugoga svjetskoga rata. Crkva se tako praktički našla na vjetrometini. Uz neposrednu represiju nad svećenstvom i vjernicima (monitrana suđenja, zatvori i fizičke likvidacije) u poratnom su razdoblju uslijedili i višestruki javni napadi na Crkvu. Optuživalo ju se za tzv. kontrarevolucionarno djelovanje i navodnu kolaboraciju s režimom NDH, te u upitanje u međunarodne političke igre kojima je krajnji cilj bio rušenje Titove Jugoslavije. A u javnoj areni ona praktički dva desetljeća nije imala ni jedan medij – osim nedjeljnjih propovijedi i biskupskih poslanica – kojim bi mogla uzvratiti udarac.

Nadbiskup Šeper projekt pokretanja „Glasa Koncila“ u rujnu 1963. povjerio je dvojici prokušanih svećenika sa Žumberka – župniku iz Oštrea Vladimиру Pavliniću i njegovu susjedu grkokatoličkomu župniku iz Sošica Živku Kusiću. Pavlinić je bio prvi urednik novina, zadužen uz ostalo i za lekturu većine tekstova te za grafičku opremu novinskih stranica, a Kusić kao glavni autor bio je njegova desna ruka. Obojica su se dokazala svojim pastoralnim angažmanom, a djelujući u politički užarenom području – Žumberak je vrlo blizu Krašiću u kojem je sve do 1960. bio interniran kardinal Alojzije Stepinac, vodeći neprijatelj jugoslavenskoga komunističkoga režima – imali su iz sebe iskustvo političkih progona. No osim tih referencijskih, nedostajalo im je ono temeljno – iskustvo rada u novinarstvu ili bilo kakvo rudimentarno poznavanje novinarskih vještina. I tu je na povjesnu pozornicu svojim ženskim genijem stupila Smiljana Rendić. „Glas Koncila“ vrlo brzo nakon svojega pokretanja dosegnut će visoke naklade, a osim što je nakon 1945. postao jedini relevantni katolički glas u komunističkoj Jugoslaviji, list je bio i jedini relevantan medij u ondašnjoj državi koji se nije nalazio pod izravnom kontrolom Saveza komunista.

Režim pokušao zaustaviti prvi broj „Glasa Koncila“

Prvi broj „Glasa Koncila“ pratili su velike porođajne muke. List je prvo svjetlo dana trebao ugledati krajem rujna 1963., o svetkovini sv. Mihaela arkanđela. Rudimentarna redakcija novina, smještena u sobičku na zagrebačkoj bogosloviji, naporno je radila te jeseni. Tekstovi su bili spremni, postojao je prethodni dogovor s tiskarom u zagrebačkoj Preradovićevoj ulici – istom tiskarom iz čijih je strojeva izlazilo zagrebačko izdanje „Borbe“. No kada je došao trenutak u kojem je novinski „špigel“ trebao biti otisnut, prema svjedočanstvu prvoga urednika Pavlinića, s nekoga višega političkoga mesta došao je – stop. Prve ozbiljne katoličke novine izazvale su komešanje u partijskim redovima, slučaj je došao i do Centralnoga komiteta. Međutim, nakon odgađanja, prvi je broj „Glasa Koncila“ u formatu A4 izšao nekoliko dana poslije toga, 3. listopada 1963. Rendić je prvi broj Glas Koncila uzela nakon nedjeljne mise u Rijeci. Brzo je odlučila stupiti u kontakt s uredništvom lista na Kaptolu.

Pisma koja su postala „škola novinarstva“

Najstarije pismo iz korespondencije onovremenoga uredništva „Glasa Koncila“ i Smiljane Rendić, koja se i danas čuva u Arhivu Glas Koncila, datirano je na 19. listopada 1963. Riječ je o pismu koje je Rendić poslao Pavliniću. Prvo nejzino pismo, čini se, nije ostalo očuvano. Iz načina na koji je Pavlinićev pismo intonirano vidljivo je da je urednik mladoga „Glasa Koncila“ bio prilično zadovoljan povratnom informacijom koja je došla od riječke čitateljice Rendić. Vidjeviš da iza nje stoji određeno iskustvo, on je odmah tražio dodatne savjete – kako list kvalitetnije postaviti i kako ga bolje predstaviti među hrvatskim vjernicima. U idućih nekoliko tjedana Rendić je uredništvu poslala nekoliko podebljih pisama, gusto natipkanih na pisačem stroju. Za dvojicu mladih svećenika koji su bili „motor“ novoga lista – Pavlinića i Kusića – ta su pisma bila njihova „škola novinarstva“.

HR kalendar

- 24. listopada 1695. rođen Đuro Bašić
- 24. listopada 1921. rođena Srebrenka Sena Jurinac
- 24. listopada 1955. umro Tomislav Krizman
- 24. listopada 1991. – ratna zbiravanja
- 24. listopada 1993. – ratna zbiravanja
- 25. listopada 1478. umrla bosanska kraljica Katarina Kosača-Kotromanić
- 25. listopada 1883. rođen Nikola Bubalo
- 25. listopada 1991. – ratna zbiravanja

Pretraži hkv.hr

POBOLJŠA Google

Kontakti

KONTAKTI

Telefon Tajništva
+385 (0)91/728-7044

Elektronička pošta Tajništva
tajnistvo@hkv.hr

Elektronička pošta Uredništva
urednistvo@hkv.hr

Svi
članci
na
Portalu
su

smješteni ovisno o
sadržaju po rubrikama.
Njima se pristupa preko
glavnoga izbornika na [vrhu stranice](#). Ako se članci ne
mogu tako naći, i tekst i
slike na Portalu mogu se
pretraživati i preko
[Googlea](#) uz upit (upit treba
upisati bez navodnika):
„[traženi_pojam](#)
site:hkv.hr“.

Rendić je brzo shvatila da Pavlinić i Kustić iza sebe nemaju veliko iskustvo u novinama. U pismu od 24. listopada 1963. ovako im je pisala: „sam već znala da je prvi broj pripreman na veliku brzinu i da je za nju angažirana osoba bez novinarskog iskustva. I upravo to me zadivilo: izdati ovakav list u nekoliko dana i bez stručne kvalifikacije velika je i lijepa hrabrost, dostoјna povjerenja i poštovanja. Stručnih zamjerki može se dakako naći, ali ma koliko da ih ima mene je iznad svega obradovalo da je ovakav list konačno 'krenuo'.“

Od mladosti iskusila silitu represije

Rendić je svoj novinarski zanat izbrisala tijekom prilično kratke, ali ne i nevažne suradnje s riječkim listom „La Voce del Popolo“ krajem 1950-ih, iako je – prema njezinu svjedočanstvu – novinarski dar u njoj prepoznao u vrijeme Drugoga svjetskoga rata Ljubomir Maraković, glasoviti hrvatski međunarotni katolički intelektualac, književni kritičar i kulturni stvaratelj općenito. Njezina suradnja s listom „La Voce del Popolo“ bila je kratka budući da se pročulo da je ona „klerikalka“.

Smiljana Rendić rođena je u Splitu 1926., gdje je i odrasla i stekla temeljnu naobrazbu te se оформila kao intelektualka u krugu društva „Domagoj“. Iznimna je utjecaj na nju imao isusovac Stjepan Poglajen, svećenik iznimne biografije, osobito u razdoblju nakon Drugoga svjetskoga rata. Odmah po završetku rata iskusila je silinu komunističke represije – onemogućeno joj je daljnje obrazovanje, vlasti su njoj i majci Ivanici oduzele svu imovinu (otac Marko, koji je umro dok je Smiljana bila djevojčica, bio je na glasu kao HSS-ovac). Radila je u splitskim tvornicama, a od 1954. do 1957. bila je bez formalnoga zaposlenja, sredstva za život prikupljala je čak darivanjem krvi. U Rijeku se preselila kasnih 1950-ih. Nakon lista „La Voce del Popolo“ zaposlila se u časopisu „Pomorstvo“, ali u njegovoj administraciji. Kada je početkom 1960-ih dopuštena obnova katoličkoga tiska, prije „Glasa Koncila“ počela se javljati u „Glasniku sv. Antuna Padovanskoga“ i to pod pseudonimom „Vjera Marin“.

Reći ono što je važno i izbjegći režimski progon

U pismu uredništvu „Glasa Koncila“ od 24. listopada 1963. Rendić se nije ustročavala iznijeti i svoje stručne zamjerke listu. Zamjerila je grafičku nespretnost na naslovnicu prvoga broja „Glasa Koncila“ – uz naziv lista preblizu je bio stavljjen križ, pa joj se činilo da se list zove „Talas Koncila“. Uredništvo je brzo upozorila da je riječ „talas“ – hrv. val – zapravo srpskaz, riječ koja nije uobičajena u hrvatskom jezičnom području. Pojasnila je u tom pismu i da dobre novine trebaju izbjegavati objavljivanje čistih prijevoda inozemnih vijesti. Predložila je uredništvu da se koriste tehnikom „rifacimenta“ – prilagodbe prevedenoga teksta interesima i znanjima hrvatskih čitatelja.

Dvojicu je svećenika upozorila da novinski članak u „Glasu Koncila“ – premda je riječ o vjerskim, katoličkim novinama – uvijek treba ostati novinski članak, a ne prerasti u propovijed. Novinska je informacija cijelovita, praktična, ona je namijenjena informiraju drugih o važnim zbivanjima i ne može biti sredstvo „izbiljavanja sebe“, napomenula je Rendić u pismu od 24. listopada 1963.

U sličnu duhu stvaratelje „Glasa Koncila“ Rendić upozorila: „Osnovno je načelo dobra novinskoga članka ne docirati, nego dobro postaviti činjenice i pustiti ih da tako postavljene govore.“ Taj će se savjet pokazati kao providonosan u kasnijoj povijesti „Glasa Koncila“. Naime, list se, djelujući u represivnom ozračju komunističke Jugoslavije, vodio upravo takvim načelom. Donijeti činjenice bez suvišnih komentara i tumačenja koji bi list mogli odvesti u smjeru zapljena i zabrana. Činjenice su same progovarale. Iako je u vrijeme Jugoslavije list više puta zaplijenjen, nikada povod nije bila neistinita informacija ili lažna vijest.

„Novine može praviti samo novinar“

Rendić je Pavlinića i Kustića vrlo strpljivo podučavala o samim osnovama novinarskoga zanata. U pismu od 24. listopada 1963. ona piše: „Dobar novinarski zanat počinje od vijesti, a vijest mora biti 'građena' po 'pravilu 5W', tj. mora sadržavati elemente: tko-što-gdje-kad-zašto (who-what-where-when-why). Može faliti zadnji element, ali prva četiri nikad.“ Kao primjer „savršene novinarske vijesti“ navela je početak trećega poglavљa u Lukinu evangeliju, a evanđelista je nazvala „prvim reporterom kršćanstva“.

Njezini savjeti i otvoreni prigovori naišli su i na otpor kod Pavlinića i Kustića. Čini se da im je taj „tempo podučavanja“ bio prenagao. Pavlinić se branio da „nije novinarski orijentiran po osobnim sklonostima“. U pismu od 29. listopada 1963. Rendić mu je na to odgovorila: „Možda uostalom i ne стоји да Vi zaista niste 'novinarski orijentirani'. Ja bih prije rekla da jeste, a da i ne znate. Ja vas ne poznajem, ali sudim po listu koji uređujete. Moj prvi dojam o tom listu bio je: ovo su konačno, novine: napravljene bez pravog poznавanja struke, napravljene na brzinu i sa sto i jednom greškom, ali novine“. Njyo je iznimno važno bilo to što „Glas Koncila“ nimalo ne sliči nekim predratnim katoličkim novinama, koje je ona nazivala „edifikatornim listićima“.

U istom je pismu Pavliniću dodala: „Novine može praviti samo novinar. Nije važno što Vi to niste prije nikad radili. Ni Vincent van Gogh nije slikao sve do potkraj života, ali je bio slikar oduvijek (...) Ne stvara se ovakav list bez novinarskog 'nerva'. Znate, novinar bez prakse otrlike je kao glumac iz provincije kad se najednom nađe u velikom gradskom kazalištu: ispočetka miriše po 'šmiri' do vrha galerije, ali kroz svu 'šmiru' publika osjeća glumca; praksa poslije otpiri 'šmiru', a glumac ostane.“

„Ne stavlja se svjećnjak pod stol“

U pismu od 29. listopada 1963. Rendić je Pavlinića i Kustića poticala da u listu, bez obzira na političke prilike, objavljaju što je moguće više potpisanih tekstova, posebice onih koji su izvorni autorski članci. „Treba pokazati, pokazati tako da se vidi, da nismo narod maloljetnika, da naša vjerska štampa ne živi od prerada i prijevoda, da i naši ljudi vjerskih uvjerenja znaju dobro pisati“, hrabrla je mlade svećenike. Ako se ne može navesti puno autorovo ime, potrebno je staviti barem njegov pseudonim, predlagala je. Da se kvalitetnim autorima koji dolaze iz crvenih redova treba ponositi, Rendić je argumentirala i s vstopisamskom logikom. U istom pismu tako ona dvojcu iz uredništva sa zagrebačkoga Kaptola piše: „Znate, i ovđe vrijedi riječ iz Evandjela: 'Ne stavlja se svjećnjak pod stol, nego na stol, da svijetli svima koji su u kući.' Pa ako je svjećnjak izrađen u našoj kući, lijepo je i korisno da to znamo. I utješno.“

Koliko je za svećenički dvojac „škola novinarstva“ Smiljane Rendić ujesen 1963., a onda i u kasnijim mjesecima i godinama nakon pokretanja „Glasa Koncila“, bila važna svjedoči i posveta koju je Kustić zapisao na primjerku

Marino Erceg

(nastavlja se)

Fotografije: Arhiv Glas Glasa Koncila

Izvori za oris političkoga konteksta i biografskih crtica Smiljane Rendić:

- Burilović Crnov, S. (2022.) *Smiljana Rendić – Zlatno pero hrvatskoga novinarstva*, Zagreb: Glas Koncila
- Čutura, V. (2012.) *Smiljana Rendić: Katolički identitet i hrvatski preporod*, Zagreb: Glas Koncila
- Erceg, M. (2023.) *Živko Kustić: Neustrašivi glas Crkve u Hrvata*, Zagreb: Glas Koncila
- Miklenić, I. (2013.) *Pogledi u Glas Koncila*. Zagreb: Glas Koncila
- Novak, B. (2005.) *Hrvatsko novinarstvo u 20. stoljeću*, Zagreb: Golden Marketing – Tehnička knjiga

Tekst je dio niza „Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima“, a na Portalu HKV-a objavljen je u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti u 2024. godini Agencije za elektroničke medije. Prenošenje sadržaja dopušteno je uz objavu izvora i autorova imena.

Povezano

- M. Erceg: Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima (2)
- M. Erceg: Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima (3)
- M. Erceg: Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima (4)
- M. Erceg: Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima (5)
- M. Erceg: Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima (6)
- M. Erceg: Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima (7)
- M. Erceg: Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima (8)
- M. Erceg: Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima (9)
- M. Erceg: Smiljana Rendić – ženski genij među svećenicima (10)

ALSO ON PORTAL HRVATSKOGA KULTURNOG VIJEĆA

Banned in most countries - everyone

Learn It Wise

4 days ago · 6 comments

D. Dijanović:
Svojim politikama
Hrvatska ...

2 days ago · 3 commen

D. Marinac:
Opstrukcija
savezništva i